

لوړو زده کړو وزارت
پکتیا پوهنتون
د ژبو او ادبیاتو پوهنځی
پښتو خانګه

د کابل پوهنتون د ادبیاتو پوهنځی د لومړي دورې د ادبیاتو پوهنځی

(د لېسانس دورې پایلیک)

لیکوال: دلاور اعتماد

لارښود استاذ: پوهنیار سلطان زاهد

کال..... ۱۳۹۸ هـ ش

دالی

خپلو والدینو ته، چې خپل حق یې نشم ادا کولای.

خپلو ترونو ته، چې له ماسره یې مادي او معنوي مرستې یې کړي دي.

د خپلې کورنۍ نورو غړو، ملګرو او استادانو ته، چې له ما سره یې د هر ډول مرستو ته پټر وهلی ؤ.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د لارښود استاذ نظر

پکتیا پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي ، پښتو خانگي د ۱۳۹۸ ل.ل کال فارغ
التحصیل بناغلی (لار (علماء)) چې د څلورکلنې تحصیلي دورې پای ته د
رسېدو په موخه یې له اړوندې خانگي سره په مشوره (د علم شیدا اربابان کې د سیمې د لار)
تر عنوان لاندې موضوع غوره کړې وه او وروسته له غوراوي یې له ما سره وخت په
وخت لیدلي او د موضوع د لارښوونو ترتیبولو په پار یې را څخه نظرونه غوښتي ، نو د گډو
همکاریو په پایله کې د محترم په هنرمندو گوتو یو څه رغېدلي ، چې د پښتو ژبې او ادب
د دردونو دوا کېدلی شي .

زه یې د لارښود استاذ په توگه د نوموړي دا لومړنی هڅه (سره ددې ، چې
نیمگړتیاوې به لري) ستایم او د پوهې په ډگر کې ورته د لارښوونو غوښتونکی

ی.م.

پوهنیار سلطان زاهد

د پیل خبرې

د لوی خدای ﷺ ډېر کرم او مهرباني ده، چې خپله څلور کلنه تحصلي دوره په پکتیا پوهنتون کې بشپړوم. دلوروزده کړو دلایحې سره سم هر محصل ته د څلورم ټولګي د اتم سمستر په پیل کې دلېسانس سند ترلاسه کولو په موخه دارونده خانګې څخه دمونوګراف (پایلیک) لپاره یوه څېړنیزه موضوع ورکول کېږي ماته هم پکتیا پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي پښتو خانګې له خوا (د کاظم خان شیدا په دیوان کې د تشبیه ډولونه) ترسرلیک لاندې یوه څېړنیزه او علمي موضوع د پوهنیار سلطان زاهد تر لارښوونې لاندې راکړل شوه. ما دغه موضوع په دوو څپرکو کې له پوره جزیاتو سره بشپړه کړه. د نوموړې موضوع په ترتیبولو کې ما، له معتبرو ماخذونو او سرچینو څخه استفاده وکړه.

زه د ښوونځي په لومړنیو ټولګو کې وم، چې له راډیو څخه به مې: موسیقي، ډرامې، دیکلومه شعرونه، کیسې، او ادبي څېړنې اوریدلې، چې په ما کې به یې یو ویده احساس راوېښاوه ورو، ورو مې له ژبو او ادبیاتو له پوهنځي سره بې سارې مینه پیدا شوه. کله مې، چې د کانکور ازموینه ورکړه همپشه به مې د خدای ﷺ دربار ته لاسونه پورته کول، چې د خپلې خوښې پوهنځي ته بریالی شم هماغه وشو، چې زه دغې لویې هیلې او بریا ته ورسېدم.

لکه څرنګه، چې مونوګراف د لیکوالي پیل ګڼل کېږي، د مونوګراف له لیکلو او بشپړولو څخه وروسته به ټولنې ته ورمخامخ کېږو په ادبیاتو پوهنځي کې مور ژباړه، لیکوالي، ګرامر او نور مضمونو لوستي ؤ؛ نو مور مکلف یو، چې دغه کوچنۍ څېړنه په خپله ولیکو ځکه، چې مور د پوهنتون په اکاډمیک چاپیریال کې څلور کالونه تېر کړل. حکومت زموږ ته بدل اعیشه راکوي مور امنیت تضمینوي کورنۍ مو د خپلې څلور کلنې دورې لپاره ستونزې او مشکلات ګالي....

زه ډېر داسې زده کړیالان د پوهنتون په اکاډمیک چاپیریال کې وینم، چې د پېست او کاپی پسې ګرځي ما ته خپل وجدان اجازه رانه کړه، چې خپل ضمیر ته ملامت شم. له خپل لارښود استاد پوهنیار سلطان زاهد، د کورنۍ غړو او ملګرو او نور استادانو څخه ډېره مننه کوم، چې له ما څخه یې هېڅ ډول مرستې نه دي سپمولې.

لړلیک

- لړلیک.....مخ
- سریزه..... ۱
- د شاعر پېژندنه..... ۲
- د بیان لغوي او اصطلاحی پېژندنه..... ۶
- د بیان د علم موضوع..... ۸
- د بیان علم گټې..... ۹
- د تشبیهې پېژندنه..... ۱۰
- د تشبیهې ارزښت..... ۱۱
- د تشبیهې ارکان..... ۱۲
- مشبه..... ۱۳
- مشبه به..... ۱۳
- وجه شبه..... ۱۴
- د تشبیهې ادات..... ۱۴
- ۱- د طرفینو د موقیعت په لحاظ د تشبیهې وېش..... ۱۵
- ۱-۱- مفروقه تشبیه..... ۱۵
- ۱-۲- ملفوفه تشبیه..... ۱۶

- ۲ - د ابتذال او ندرت په لحاظ د تشبیهې وېش ۱۷
- ۲ - ۱ - مبتذله تشبیه ۱۷
- ۲ - ۲ - نادره تشبیه ۱۸
- ۳ - د وجه شبه په لحاظ د تشبیهې وېش ۲۰
- ۳ - ۱ - مفصله تشبیه ۲۰
- ۳ - ۲ - مجمله تشبیه ۲۱
- ۳ - ۲ - ۱ - قریبه (نیږدې) مجمله تشبیه ۲۱
- ۳ - ۲ - ۲ - بعیده (لرې) مجمله تشبیه ۲۲
- ۴ - د اداتو په لحاظ د تشبیهې وېش ۲۳
- ۴ - ۱ - مرسله یا مظهره (بنکاره) تشبیه ۲۳
- ۴ - ۲ - موکده تشبیه ۲۵
- ۴ - ۲ - ۱ - اضافي موکده تشبیه ۲۶
- ۴ - ۲ - ۱ - ۱ - تشبیهې اضافت ۲۶
- ۴ - ۲ - ۱ - ۲ - تلمیحي اضافت ۲۷
- ۴ - ۲ - ۱ - ۳ - سمبولیکي اضافت ۲۸
- ۴ - ۲ - ۲ - توصیفی موکده تشبیه ۲۹
- ۴ - ۲ - ۳ - موکده محض تشبیه ۳۰

۵ - عادي او غیر عادي وېش ۳۱

۵-۱ - عادي تشبیه ۳۱

۵-۲ - غیر عادي تشبیه ۳۱

۵-۲-۱ - تفضیلي تشبیه ۳۱

۵-۲-۲ - مقلوبه تشبیه ۳۲

۶ - د ماهیت په لحاظ د تشبیهې وېش ۳۴

۶-۱ - محسوسه تشبیه له محسوسې سره ۳۴

۶-۲ - معقوله تشبیه له معقولې سره ۳۵

۶-۳ - معقوله تشبیه له محسوسې سره ۳۶

۶-۴ - محسوسه تشبیه له معقولې سره ۳۶

۷ - د طرفینو د تعادل په لحاظ د تشبیهې وېش ۳۸

۷-۱ - تسویه ۳۸

۷-۲ - جمع ۳۹

پایله ۴۱

وړاندیزونه ۴۲

اخځلیکونه ۴۳

سریزه

د بیان علم په تشبیهې ، استعارې ، مجاز او نورو څانگو په گانه باندې سنبال شوي دي ، د ژبې او لیک د خوږوالي ، په زړه پورې والي ، څرگندتیا او د فصاحت او بلاغت په گانه د بنکلي کولو یو اساسي شرط دی ، چې ددې علم لومړی او اسانه او روانه څانگه دې تشبیهې وي. عام وگړي ، شاعران او هغه کسان ، چې په ولس کې د ټوکو ټکالو طبع لري په خپلو خبرو کې له تشبیهې څخه کار اخلي . هغه څوک ، چې په چا پورې ملنډې وهي یا د هغه بدې بیانوني ؛ کله کله پکې د وجه شبه مسئله رامنځ ته شي. لکه: یو څوک ډېر نا لایق وي؛ نو موږ ورته اپلاتون کلمه کاروو ، چې اپلاتون د خپل وخت ډېر ځیرک ، هونبیار او مشهور فلیسوف ؤ؛ خو دلته د نا لایق او اپلاتون تر منځ د وجه شبه تضاد د خلکو د خندا سبب گرځي. یعنې اپلاتون په عقل او پوهه کې مشهور ؤ او دی په جهالت او بې عقلۍ کې هماغومره شهرت ته رسېدلی دی.

پورته ذهینت مخاطب ته ورکول د تشبیهې کمال دی ، ځکه ددې علم د پوهانو په نظر په دې خوا راواوښت او وخت په وخت یې پکې ډېر اثار ولیکل شول ، چې ددې لړۍ په کړنو کې ما هم (د کاظم خان په دیوان کې د تشبیهې ډولونه) تر سرلیک لاندې مونوگراف (پایلیک) ولیکه.

څرنګه ، چې کاظم خان شیدا له یوې علمي او ادبي کورنۍ څخه راوتلی دی ، له بلې خوا څخه ده ډېره موده په هند کې په جلا وطنۍ سره تېره کړې ده. نو ده د خپل ژوندانه ټول اړخونه د سوځنده اشعارو په قالب کې واچول او د زړه تسل یې پرې وکړ.

د کاظم خان شیدا په اشعارو کې د تشبیهاتو او استعارو اباسین غورځنګونه وهي او د نازکخیالیۍ نیلي یې پکې لکه د سیلۍ او باد ډېر ګرندې روان دي. د شیدا دیوان د عشق مستۍ جوش او حرارت سره لمبه او دساره او بې سوزه ژوند لپاره د غضب کروړه. کاظم خان شیدا د حمید بابا د نازک خیالیۍ د مکتب غښتلی او قوي ملګری دی. او د پښتو ژبې یو پیاوړی شاعر ګڼل کیږي. که د شیدا دیوان وپتل شي ؛ نو هلته به دا پته ولگیږي ، چې شاعر یوازې د گل ، بلبل ، د شمعی ، خال وخط ، عشق او معشوق شاعر نه دی ؛ بلکې د ده په کلام کې جغرافیوي ، اجتماعي ، اخلاقي ، وطن پرستی ، فلسفي او د ژوندانه ډول ډول مضمونونه پراته دي. د شیدا په شاعرۍ کې ، چې کوم شعر ډېر زموږ تر سترگو کیږي هغه د وطن یاد او د هېواد مینه ده.

کاظم خان شیدا لنډه پېژندنه

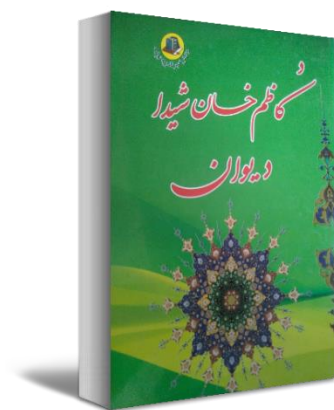
کاظم خان شیدا د افضل خان کشر زوی د اشرف خان لمسی او د خوشحال خان کپړوسی دی .
په (۱۱۴۰ هـ ق) کال کې په اکوړه خټک کې زیږېدلی دی .

کاظم خان شیدا په داسې وخت کې سترگې وغړولې ، چې په هند کې د فیوډالي مغلو ډیوه په
مړه کېدو وه او په مقابل کې انگریزي استعمار دې خاورې ته را روان ؤ ؛ خود مغلي حکومت
تاثیر لا په هغې خاورې باندې پاتې ؤ .

ده د خپل وخت مروج علوم ولوستل او د مطالعې سره یې ډېر شوق ؤ . کله ، چې افضل خان مړ
شو او د قوم مشري د دده مشر ورور سعد الله خان ته پاتې شوه ؛ نو سعد الله خان تند مزاجی او
د شیدا له نازک خیالی سره جوړه رانغله هماغه ؤ ، چې د خپل ورور او خپلوانو نه خوابدی
مرور شو .

لومړی کشمیر ته لاړ هلته یې یو څه موده تېره کړه او د هغې ځای څخه بیا سر هند ته راغی او
د سر هند څخه رامپور ته لاړ . ده به په هر ځای کې د علم او ادب لټونه کوله تر څو په رامپور کې
د نواب علی محمد پښتون رییس سره د نیرې نه اشنا شو او نواب دغه نازک خیال شاعر ډېر
ناز او ، چې شیدا بیا د مرگ تر ورځې پورې ددې ځای څخه هڅه او مېل ونکړ .

د نواب علی محمد څخه وروسته نواب فیض الله ، چې علم دوسته او ادب پالونکی سړی وه د
رامپور حکمران په توگه مکرر شو او نوموړی هم د شیدا لاپسې ډېر قدر وکړ او په هغه وخت
کې یې زر روپۍ ورته مکررې کړې وې .

څنگه ، چې شیدا له یوې علمي او ادبي کورنۍ څخه راوتلی دی
او له بلې خوا څخه ده ډېره موده په هند کې په جلا وطنۍ سره تېره
کړې ده ؛ نو ده د خپل ژوندانه ټول اړخونه د سوځندو اشعارو په
بنکلي قالب کې واچول او د زړه تسل یې پرې وکړ .

د شیدا په دیوان کې غزلونه ، قصیدې ، مخمس ، مسدس ، قطعې
، رباعیات او داسې نور شعري قالبونه تر سترگو کیږي . د شیدا

شاعري د نزاکت ، ژوروالی ، صنایع ، بدیع ، لفظي او معنوي محاسن او نورو لوازماتو په لحاظ اوچته او معیاري شاعري ده.

کاظم خان شیدا خپل دیوان د محمدي صاحبزاده په سپارښتنه او د خپل ورور محمد عابد خان په غوښتنه په (۱۱۸۱ هـ ق) کال کې ترتیب او بشپړ کړی دی.

د ده دیوان نسخې خو ځایه موندل شوي دي.

خان غازي کابلي د کابل مجلې د یوې مقالې په ترڅ کې داسې لیکلي دي: «د شیدا د دیوان دوه قلمي نسخې د رامپور په کتابخانه کې موجودې دي، یوه نسخه یې په غت (جلی) قلم سره لیکل شوې ده ، چې (۴۱۶) مخونه لري او فیض علی په شاه جهان اباد ډیلي کې په خپل قلم په (۱۱۹۲ هـ) نقل کړې ده. بله نسخه ، چې شیدا په خپل مهر وه د راوړتې گوتو ته په لاهور کې ورغلی ده او په برتیش موزیم کې خوندي ده. یوه بله نسخه ، چې په (۱۱۹۱ هـ) کال کې لیکل شوې ده. د اسلامي کالج پېښور په کتابخانه کې شته دی.

یوه بله ډېره پخوانۍ نسخه ، چې اټکل کېږي د خټکو د کورنۍ په وخت کې دې لیکل شوې وي د نسخه اوس په پښتو ټولنه کې خوندي ده

بله یوه نسخه په پېښور کې د اکبر پورې عبدالستعان کاتب په خط په (۱۳۲۵ هـ) کال کې کاپي شوې او بیا د دغې نسخې څخه په (۱۳۴۰ هـ) کال مولانا ابوالو فائقل اخیستي ، چې دغه نسخه بیا د پوهاند د عبدالحي حبيبي گوتو ته ورغلې وه.

د شیدا دیوان څلور ځلې چاپ شوي دي. یو ځل په (۱۳۳۱ هـ ش) کال په کابل کې او بل ځل په ۱۹۶۵ م کال په پېښور کې درېیم ځل په ۱۹۶۶ م کال په پېښور کې چاپ شوی دی او څلور ځل په (۱۳۸۴) هـ ش کال هم په پېښور کې چاپ شوی دی.

کاظم خان شیدا د دیوان لیکلو څخه (۱۳) کاله وروسته مړ شوی ، چې دغه مطلب یو شاعر په خپل کلام کې داسې راوړی دی:

د شیدا په اشیانه کې جهان تریخ شو
د کباب غونډې یې کون و مکان تریخ شو
درست بدن یې گویا زړه دی په بدن کې
(دل نظیر) هم د کاظم د مرگ تاریخ شو

د کاظم خان شیدا د شعر او شاعرۍ په باب ډېرو ختیځ پوهانو فارسي دانانو اردو ژبو او په خپله پښتنو ادیبانو ډېر څه لیکلي دي؛ خو مور د لته ددې ټولو نه تېرېږو او یوازې د څو پوهانو یادونه دلته رانقلوو:

پوهاند حبیبی لیکي چې، «د کاظم خان اشعار عشقي او اخلاقي خواوې لري؛ مگر په پښتنو کې دده امتیاز دا دی، چې شیدا یو نازک خیاله او قوي تخییل خاوند او په شاعرۍ کې د هندي سبک پېرو دی.»

پوهاند رښتین د کاظم خان شیدا د دیوان په سریزه کې، چې د پښتو د ټولني له خوا د بېنوا په تدوین تصحیح او مقابله په (۱۳۳۱ هـ ش) کال کې چاپ شوی دی داسې لیکنه کړې ده: کاظم شیدا د نازک خیالی استاد د لوړ تخییل پېشوا او د جگ ادبي مقام څښتن دی. ده خپل شعرونه په رنگارنگو خیالونو او استعارو بنایسته کړل د تخییل په دام کې یې د هوا مرغان و نیول د بلبلانو په څېر د سرو گلونو په بناخونو په خوند خوند وچغېد د شنو توتیانو په شان د ادب د هسکو غرونو په جگو څوکو والوت هر غزل او شعر یې ته به وایې د بناپېرو د ملک تصویر یادرام د باغ انځور دی.

دده په شعر کې د تشبهاو استعاراتو اباسیند غورځنگونه وهي او نازک خیالی نیلي پکې لکه د سیلی او باد ډېر گړندي روان دي. د شیدا دیوان د عشق، مستی، جوش او حرارت سره لمبه او د ساړه او بې سوزه ژوندانه د پاره د غضب کروړه ده.

په دې لحاظ کاظم خان شیدا د حمید بابا د نازک خیالی د مکتب غښتلی او قوي ملگری او د پښتو ژبې یو پیاوړی شاعر گڼل کیږي.

دی په (۱۱۹۴ هـ ق) کال کې د هند په رامپور کې وفات شو. او هلته خښ شو.

که د شیدا دیوان وپتیل شي؛ نو هلته به دا پته ولگيږي چې شاعر یوازې د گل، بلبل، شمع، پتنگ، خال و خط، عشق او معشوق شاعر نه دی؛ بلکې د هغه په کلام کې جغرافیوي، اجتماعي، اخلاقي، وطن پرستي، فلسفي او د ژوندانه ډول ډول مضمونونه پراته دي. د شیدا په شاعری کې، چې کوم شی ډېر زموږ تر سترگو کیږي هغه د وطن یاد او د هېواد مینه ده. ده د روه، بگرام او سرای په یاد په خپلو شعرونو کې ډېرې نارې او چغې وهلې دي. (۲: ۳۳۲-۳۳۵)

د بیان لغوي او اصطلاحي پېژندنه

بیان لغوي مانا کشف، ایضاح، څرگندول، سپړل او په ډاگه کول دي.

اصطلاحاً: بیان هغه پوهه ده، چې د غیر مطابقې دلالت په ډول د مطلب اداء رانښيي.

شمس الدین د حدایق البلاغت مؤلف د بیان تعریف په اړوند داسې لیکي: « بیان هغه اصول او قاعدې دي، چې د هغو په واسطه سره یوه مانا په بېلابېلو عباراتو کې داسې اداء کېږي، چې یوه نسبتاً بلې ته ډېره واضحه وي. » د حدایق البلاغت مؤلف دلالت په درې ډوله راپېژني:

۱- وضعي یا مطابقې دلالت چې یو لفظ په خپله اصلي او لغوي مانا باندې دلالت وکړي، لکه د انسان کلمې دلالت په یوه ناطق حیوان باندې، یا د کور کلمه، چې په خپله اصلي او وضعي مانا (خانه)، چې اجزایې، دروازه، څلور دیوالونه احاطه تشکیلوي دلالت کوي.

۲- غیر مطابقې یا تضمیني دلالت: چې کلمه د لغوي مانا نه غیر په مجازي مانا باندې استعمال شي، لکه د (لاس) کلمه، چې لغوي مانا یې د بدن یوه عضوه ده، د مدد او کومک په مانا یې کارول مجازي دلالت دی.

۳- التزامي دلالت: چې د لزوم په صورت کې د یوې کلمې نه د لغوي مانا غیر یوه بله مانا واخیستل شي. د هوسۍ کلمې نه د نجلی مانا اخیستل یا د اور کلمه د محبت په مفهوم استعمالول. ۶: ۴- ۷

د بیان په علم کې زیاتره د غیرو وضعي او التزامي مانا څخه کار اخیستل کېږي. د زیات وضاحت لپاره د بیان په علم کې د یوه مطلب په بېلابېلو لارو د څرگندولو لپاره د تخیل، تشبیهی، استعارې، او تصویر څخه کار اخیستل کېږي همدغه تشبیهات، استعارې او تخیل دی، چې په کلام ښکلا او زبایي پیدا کوي.

د ساري په ډول که وغواړو، چې د یو چا د سخاوت په اړه خبرې وکړو، دا مطلب په څو مختلفو ډولونو بیانولای شو:

توریالی حاتم دی.

توریالی بحر دی.

توریالی په لاس کې خلاص دی.

توریالی په ورکړه کې لکه حاتم دی.

د بیان دغه ډولونه د توریالی د سخاوت په باب د مطلب د افادې او د کلام د زبایي او ښکلا له مخې متفاوت دي.

او په همدې ډول که وغواړو ، چې د یو چا د صورت او د ښکلا څرگندونه وکړو «د هغه څېره ښکلې ده.» کولای شو ، چې ووايو: د هغه څېره د سپوږمۍ په شان ښکلې ده، هغه لکه سپوږمۍ ده. د هغې د مخ رڼا لکه د سپوږمۍ ده او په همدې ډول نور. (۴: ۶-۷)

د بیان د علم موضوع

پخوا یې د بیان د علم موضوع درې شیان، تشبیهې، مجاز او کنایې گڼلې وو؛ مگر دا، چې بیان د یوې مانا دلالت په بېلابېلو لارو رابښي؛ نو د خیال متفاوت او متمایز صورتونه دي، چې د هغه په واسطه یو مفهوم یا مانا په بېلابېلو ډولونو بیانولای شو؛ نو په دې اساس په معاصره اصطلاح کې تصویر، سمبول، اسطوره هم د بیان علم د بحث موضوعات شکلوي. ضرور نه، چې د هریو په باب بحث وکړو. (۴: ۷)

د بیان علم گټې

د بیان علم مور له دې خبرې سره اشنا کوي ، چې څه ډول یوه معنی په بېلابېلو لارو چارو یوه یې تر بلې غوره او په زړه پورې وي وړاندې کړو . مور په ژبه کې هر کلمه یوازې یوه حقیقي مانا لري او نورې ټولې یې مجازي دي . پر دغو مجازي ماناوو پوهېدنه د بیان د علم له گټو څخه شمېرل کېږي . (۵۳:۸)

دا علم د یوې مانا په مختلفو ډولونو اداء او یا په ژبه کې مو له بېلابېلو انځورونو سره مخامخ کوي او دا را زده کوي ، چې څه ډول به د شاعرانو هدف او مقصد له هغو وییونو او عبارتونو ، چې په اصلي ماناوو کارېدلي نه دي ، لاس ته راوړو ؟ له دې کبله د بیان علم د ادبیاتو نړۍ ته د ورتگ لاره ده . هر علم ځانگړی معیار ، اصول او د میتودولوژی په اصطلاح کې جدا روش پوهنه لري ، چې هغه پرې سنجېدلی او تللی شي . د بېلگې په ډول د کیمیا په لابراتور کې تجزیه کېږي او ددې امپینت له مخې اثبات او یا ردیږي . ژبه د گرامر په وسیله ارزول کېږي . د ادبیاتو د ډېرې سترې برخې محک تر ډېره ځایه د بیان علم دی . د بیان په وسیله د ادبي اثارو ځواکمني او آفاقیت او یا یې خامی او ابتدال ارزولی او هم یې نوښتونو او تقلید په نښه کولی شو او په ټولنیز ډول ډېرو ادبي مسایلو ته ژر ځواب ویلی شو ، ځکه ادبي ژبه په مجموعي او کلي ډول انځوریزه (تصویري) ژبه وي او د انځور څېړنه د بیان د علم هدف دی . کله ، چې د بیان د علم له اصولو پوهه لاس ته راغله ، گټه یې داده ، چې کولی شو یو مطلب په څو ډوله متفاوت شکل اداء کړو ، ؛ خو په دې شرط ، چې دغه افادات بېلابېل شکلونه ولري او همدارنگه د وضاحت او هنري اړخونو له مخې سره جدا وي او توپیر ولري او یو مطلب په مجازي یا حقیقي ماناوو کې اداء شي .

د تشبیهې پېژندنه

تشبیهې په لغات کې ورته کولو، یو شی د بل په شان کېدو ته وایي.

اصطلاحاً: په یوه خاصه مانا کې د دوو څیزونو گډون ته تشبیهې وایي. یا په بله وینا: یو څوک، یو څیز، یا یو حال د بل چا، یا بل حال سره ورته کول تشبیهې ده؛ خو په دې اړه (شرط)، چې د دواړو څیزونو یا حال او کیفیتونو تر منځ یو یا څو گډ صفتونه موجود وي. د مثال په ډول که ووايو چې:

«ناپوهې مرگ او پوهه ژوندون دی.» نو په دې وینا کې ناپوهې او جهالت د مرگ سره علم او

پوهه د ژوندون سره تشبیهې کړې ده. (۴: ۸)

د تشبیهې ارزښت

په ځینو خبرو کې د تشبیهې ارزښت خورا ډېر دی، د تشبیهې په واسطه کلام د فصاحت او بلاغت مقام خپلولی شي. ډېر ځله یوه خبره لکه څنگه، چې یې ویناوال احساسوي هغه شان یې په ساده کلام کې اورېدونکي یا لوستونکي نه شي ورلېږلی. همدا تشبیهې ده، چې ددې په واسطه د محسوسو څیزونو وضاحت په ډېر ښه ډول کیدای شي او همدارنگه هغه څیز، چې د محسوساتو له کړۍ څخه وتلي وي د تشبیهې په واسطه حسې نړۍ ته لار پیدا کولای شي.

د تشبیهې بل ارزښت دادی، چې کلام هنري کوي او کله، چې کلام هنري شي په زړه پورې شي. د تشبیهې په واسطه یوه موضوع یا مطلب د اورېدونکي په ذهن کې په څرگند ډول کېږي. د تشبیهې په بنسټ کلام انځوریز کېږي او د کلام او د کلمو حقیقي ماناوې یو په بل کې سره واخېنل شي او یو بل مفهوم ترې راووتی. (۸:۹۱)

تشبیهې د ډېرو گټو او غرضونو لپاره راوړل کېږي او دا ټول په مشبه کې وي لکه: تحسین، د پټ حال او وصف څرگندول، نا اشنا اشنا گرځول د اورېدونکي په ذهن کې ښه کېنول، دروند گڼل، سپکاوی، نادر او سخت گڼل او داسې نور (۵:۱۲۴)

د تشبیهې ارکان

د تشبیهې بنسټیز رکنونه (مشبه او مشبه به) دي ، چې بې له دوی تشبیهې نه بشپړېږي. ددې تر څنګ دوه نور رکنونه (د تشبیهې ویکي او وجه شبه) هم لري. ، چې کله په کلام کې څرګند ډول راوړل شوي وي او ؛ کله نه وي راوړل شوي.

محمد طاهر فاروقي په خپل اثر (فصاحت و بلاغت) کې پر پورته څلورو رکنونو سربېره یو بل رکن (د تشبیهې غرض) هم ورزیات کړی ، چې دی دهمدې له امله د تشبیهې رکنونه پنځه ګڼي. په هره تشبیهې کې پنځه څیزونه وي: (مشبه، مشبه به، د تشبیهې ویکي، وجه شبه، د تشبیهې غرض) دې پنځه واړو ته د تشبیهې ارکان وايي او مشبه او مشبه به ته د تشبیهې طرفین وايي.

ما ، چې په دې اړه څومره کتابونه او څېړنې لیدنې د ټولو د کار په پایله کې همدا څلور رکنونه (مشبه، مشبه به، وجه شبه او د تشبیهې ویکي) په توګه شوي دي او چا هم د تشبیهې غرض د رکن په نامه نه دی راوړی. (۸: ۶۳)

تشبیهې لاندې رکنونه لري:

۱- مشبه

۲- مشبه به

۳- وجه شبه

۴- تشبیهې ادات

د تشبیهې څلور رکنو څخه مشبه او مشبه به، ته د تشبیهې هم طرفین وايي. چې په تشبیهې کې د طرفینو ذکر او موجودیت حتمي ده او دغه دوه رکنه د تشبیهې د اصلي ارکان هم نومول شوي دي، اما د تشبیهې دوه نور ارکان (د تشبیهې وجه او د تشبیهې ادات) د تشبیهې د فرعي رکنونه دي ، چې ذکر او شتون حتمي نه دی. (۴: ۹)

د مشبه او مشبه به تر منځ د مشترک صفت یا وجه شبه موندل د هر چا لپاره ممکن نه دي یعنې د هر چا تر پوهې پورې اړوندیږي، دا کار یوازې شاعران په درست ډول سره کولای شي.

۱ - **مشبه:** څوک یا شی یا حال دی ، چې له بل چا یا حال تشبیهې کړای شوی وي، یعنې کوم شی ته ، چې تشبیهې ورکول کېږي هغه ته مشبه واي ؛ مثلاً که ووايو چې: ټول غمجن دي، جمله شاعرانه هم نه ده او د تشبیهې کوم طرف هم پکې نشته. که ووايو ، چې د غم باران وري. دا جمله تر اولنۍ جملې شاعرانه ده، ځکه غم نه لیدل کېږي ؛ خو باران لیدل کېږي، دلته (د غم باران) یو اضافي ترکیب دی او غم یې د باران سره تشبیهې کړی دی غم مشبه او باران یې مشبه به دی. (۴: ۱۰)

یا لکه د کاظم خان شیدا په لاندې بیت کې:

لکه ابر په هیڅ وخت نه شوې بې نمه
هر ساعت زما په سترگو کې ژړا ده

(۳: ۱۷۳)

په پورته بیت کې شاعر خپل ورېځو سره تشبیهې کړي دي. سترگې مشبه، ابر مشبه به لکه یې د اداتو توری او لوندوالی یې وجه شبه راغلې ده.

۲ - **مشبه به:** هغه څوک یا شی یا حال دی ، چې د بل چا یا شی یا حال ورته والی او تشبیهې له ده سره شوې وي ؛ مثلاً: « پوهنه د رڼا په څېر ده .» پوهنه مشبه، رڼا مشبه به شوه. (۴: ۱۱)

یا لکه د کاظم خان شیدا په لاندې بیت کې:

چې وصال دې و سوزان تر جدایی
ستا جمال لکه شغله زړه مې پتنگ و ،

(۳: ۱۵۶)

په بیت کې شاعر د خپلې محبوبې جمال شغله گڼي، او خپل زړه پتنگ گڼي، جمال مشبه، شغله مشبه به، زړه مشبه، پتنگ مشبه به دی.

۳ - د تشبیهې وجه شبه: هغه یو یا څو مشترک صفتونه، چې د مشبه او مشبه به تر منځ موجود وي د تشبیهې وجه شبه یې بولي. (۴: ۱۲)

لکه د کاظم خان شیدا په لاندې بیت کې:

چې زما په آتشین آه نرم نه شه
زړه دې سخت راته تر سنگ و آهن راوړ

(۳: ۱۲۵)

په پورته بیت کې شاعر د مخاطب زړه له کاني او اوسپنې څخه کلک گڼي، زړه مشبه، سنگ او آهن مشبه به راغلي دي. او وجه شبه یې کلکوالی بنودل شوی ده.

یادونه: وجه شبه باید په مشبه کې تر مشبه به زیاته کامله، قوي او څرگنده وي، یوازې په تفصلي تشبیهې کې دغه زیاتوب، کمال، قوت د مشبه په نصیب وي.

۴ - د تشبیهې ادات: هغه ادات یا کلمې دي، چې زیاتره د هغو په واسطه سره د مشبه او مشبه به تر منځ تشبیهې قایمېږي د تشبیهې ادات یې بولي. د تشبیهې ادات یا کلمې؛ کله وي او؛ کله نه وي. (۴: ۱۳)

د تشبیهې ادات یا کلمې دادي: په شان، غوندي، هغسي، هسي، څنگه، داسې، غټ، لکه، ته به وايي، تابه وي، په دود، په مثال، په څېر په رنگ او ځینې نور.

د تشبیهې د اداتو بېلگې په څلرویشتمې صفحې کې په تفصیل سره موندلې شو.

یادونه: مشبه د تشبیهې تر کلمې وروسته راځي؛ خو تر غوندي د مخه.

۱ - د طرفینو د موقیعت په لحاظ د تشبیهې وېش

د طرفینو د موقیعت په لحاظ تشبیهې په دوه ډوله (مفروقه او ملفوفه) باندي وېشل کېږي.

۱-۱ - **مفروقه تشبیه:** دا هغه تشبیهې ده، چې په یوه بیت یا مصرعه کې څو مشبه او مشبه به داسې راوړل شي، چې په هر مشبه پورې مشبه به نیږدې یا څېرمه واقع شوې وي. ما د کاظم خان شید دیوان پانه پانه پسې وکوت؛ خو پیدا مې نه کړ.

دغې تشبیهې بېلگې په لاندې ډول دي.

سر دې اسمان زلفې وریځې

غابن دې برېښنا ده خوله دې پرڅه وروینه

***

سترگې نرگس خوله دې غونچه سره دې لېان لیلیا

قد دې چنار گل دې رخسار زلفې ماران لیلیا

(شاعر)

په لومړۍ لنډۍ کې سر له اسمان سره، زلفې له وریځې سره، غابن له برېښنا او دخولې نه وتلې خبره یې له پرځې سره تشبیهې راغلې ده. سر مشبه، اسمان مشبه به، زلفې مشبه، وریځې مشبه به، غابن مشبه، برېښنا مشبه به، خولې نه وتلې خوږه خبره مشبه، او پرڅه مشبه به ده.

په دویم بیت کې شاعر سترگې له نرگس، خوله له غونچې، قد له چنار، رخسار له گل او زلفې یې مارانو سره تشبیهې کړې دي. سترگې مشبه، نرگس مشبه به، خوله مشبه غونچه مشبه به، قد مشبه، چنار مشبه به، رخسار مشبه، گل مشبه به، زلفې مشبه او ماران مشبه به دي.

څرنګه، چې د هرې مشبه سره مشبه به نیږدې یا څنګ په څنګ راغلې؛ نو د طرفینو د موقیعت په لحاظ یې مفروقه تشبیهې یې بولو.

۱- ۲ - **ملفوفه تشبیه:** دا هغه تشبیهې ده ، چې مشبه او مشبه به گڼ او د یوه نه زیات وي ؛ خود مشبه افراد یوې خواته وي ؛ خود مشبه به افراد په ترتیب سره بلې خواته وي. لکه: علم او جهل لکه رڼا او تیاره ده. (۱۱۶:۵).

یا په بله وینا: ملفوفه تشبیهې هغه ده ، چې په یوه مسره یا یوه بیت کې مشبهات او په بله مسره یا په بل بیت کې خو مشبه بهات راشي، یعنې مشبه پورې مشبه به خپر مه رانه شي. (۲۴:۴).

لکه په لاندې بیتونو کې:

ستا د زلفو هیبت باد په تپښت روان کا
د بنامار په دود چې اوښوري ناگاه

(۱۶۰:۳)

چې وصال دې و سوزان تر جدایی
ستا جمال لکه شغله زړه مې پتنگ و ،

(۱۵۶:۳)

په پورته لومړي بیت کې شاعر د مخاطب زلفې له بنامار سره او باد یې ناگاه سره تشبیهې کړي دي. زلفې مشبه، بنامار مشبه به، باد مشبه، ناگاه مشبه به، راغلي دي.

په دویم بیت کې شاعر د مخاطب حسن شغله گڼي او خپل زړه پتنگ گڼي. جمال مشبه، شغله مشبه به او رڼا وجه شبه. زړه مشبه، پتنگ مشبه به، سوخېدل وجه شبه او لکه یې د اداتو کلمه ده.

خرنگه، چې په پورته بیتونو کې مشبهات او مشبه بهات خنګ په خنګ نه دي ؛ نو د ملفوفي تشبیهې بېلگې یې گڼلې شو.

۲ - د ابتذال او ندرت په لحاظ د تشبیهې وېش

د ابتذال او ندرت په لحاظ تشبیهې په مبتذله او نادره باندي وېشل کيږي.

۲ - ۱ - **مبتذله تشبیه:** دا هغه تشبیهې ده ، چې په شاعرانو کې خورا زیات استعمال ولري.

یعنې زیاته سولیدلې او تکرار شوې وي. مثلاً: د مخ تشبیهې کول له گل سره، یا د زلفو تشبیهې کول د سنبل سره یا د بڼو ورته کول د غشو سره او په همدې ډول نور. (۲۶:۴). د یادي شوې تشبیهې بېلگې د کاظم خان شیدا په لاندې بیتونو کې کتلی شو:

ستا چشمان چې په ادا سره بالا شي

تور بانه دې گویا غشي په هوا شي

(۲۳۹:۳)

د یاقوت له پردې خپږي آوازونه

چې شیرین کلام په لبو کې ادا کړي

(۲۸۹:۳)

چې روشن یې په انوار تمام جهان شو

لایې پروت لکه آفتاب په مخ نقاب دی

(۲۵۶:۳)

لومړي بیت کې شاعر د خپل یار بانه له غشو سره تشبیهې کړي دي، بانه مشبه او غشي مشبه به دي. او تېره والی یې وجه شبه راغلي ده.

په دویم بیت کې شاعر د محبوب شونډې له یاقوتو سره تشبیهې کړې دي. لب مشبه، یاقوت مشبه به، او سوروالی یې وجه شبه دي. او په درېیم بیت کې شاعر د مخاطب مخ یې له آفتاب سره تشبیهې کړی دی. آفتاب مشبه، مخ مشبه به دي. څرنگه ، چې پورته تشبیهات سولیدلي او تکراري دي ؛ نوځکه وایو ، چې دا دمبتذلي تشبیهې بېلگې دي.

۲-۲ - **نادره تشبیهې**: دا هغه تشبیهې ده ، چې په شاعرانو کې استعمال کم وي. او یا کوم شاعر نوې پیدا کړي وي. لکه په لاندې بیتونو کې:

په مستۍ کې یې چشمان لکه اخگر وي
پرې بریان د خوړو زړونو کبابونه

(۲۱۸ :۳)

شین وم زه لکه سپند و خپل سوختن ته
چې په شاخ مې آرام نه وي بې مجمره

(۱۸۲ :۳)

ستاد زلفو هیبت باد په تپښت روان کا
د بنامار په دود چې اوښوري ناگاه

(۱۶۰ :۳)

په هزار نېشه د زړه په سر چیچل کړي
الغیاث دتاد سترگوله زنبوره

(۱۷۷ :۳)

تورې سترگې دې شوې ترې په خندا کې
که هندوې دهند لالبي په گنگا کې

(۲۹۴ :۳)

په پورته لومړي بیت کې شاعر د خپل محبوب سترگې یې له سکروټو سره تشبیهې کړې دي. سترگې مشبه، اخگر مشبه به دي. په دویم بیت کې متکلم خپل ځان له سپلني سره تشبیهې کړی دی. متکلم مشبه، سپند مشبه به دي. په درېیم بیت متکلم د خپل محبوب سترگې یې له غومبسو سره تشبیهې کړي دي. سترگې مشبه، زنبور مشبه به دي. او په څلورم بیت کې شاعر

د کاظم خان شیدا په دیوان کې د تشبیهې ډولونه

د مخاطب سترگې یې د هند له هندوې سره تشبیهې کړې دي. سترگې مشبه، هندوې مشبه به دي.

خرنگه ، چې دغسې ډول تشبیهات تقریباً شاعرانو لږ استعمالې کړې دي؛ نو نادره تشبیه یې بولو.

یادونه: په تشبیهې کې ابتذال او ندرت دسویې په لحاظ توپیر کوي.

۳- د وجه شبه په لحاظ د تشبیهې وېش

۳-۱ - **مفصله تشبیه:** دا هغه تشبیهې ده ، چې د مشبه او مشبه به تر منځ گډه صفت یا د تشبیهې وجه لفظاً په بیت کې ذکر شوې وي. (۶۷:۷)

لکه په لاندې بیتونو کې:

همېشه لکه نرگس گوري اسمان ته

ای د سترگو په بنایست باندي مغروره

(۱۷۸:۳)

چې دې مخ لکه د صبح صادق سپین وي

په هر کار کې له عالم سره رښتیا کړه

(۱۸۹:۳)

د غفلت په خوب اوده لکه غونچه وم

هېڅ خبر ورباندي نه وم بهار تېر شو

(۲۲۱:۳)

په پورته لومړي بیت کې شاعر خپل مخاطب له نرگس سره تشبیهې کړې دي. مخاطب مشبه، نرگس مشبه به، لکه یې د اداتو توری او وجه شبه یې مغرور تیا ده ، چې په بیت کې یې لفظاً ذکر راغلی دی.

په دویم بیت کې متکلم د مخاطب مخ له صبح صادق سره ورته کړې دی. مخ مشبه، سپین مشبه به، لکه یې د اداتو کلمه، او رښتینولۍ (صداقت) یې وجه شبه ده ، چې په بیت په ښکاره ډول سره راغلي ده.

او په درېیم بیت کې شاعر خپل ځان له غونچې سره تشبیهې کړې دی. شاعر مشبه، غونچه مشبه به، لکه د اداتو توری او غفلت یې وجه شبه ده ، چې څرگند ډول په بیت کې راغلي ده.

خرنگه ، چې پورته بیتونو ته گورو ، چې د تشبیهې وجه شبه لفظاً په بیتونو کې ذکر شوې ده ؛ نوموړې د مفصله تشبیهې بېلگې بولو .

۳ - ۲ - **مجمله تشبیه**: دا هغه تشبیهې ده ، چې د طرفینو تر منځ یې د تشبیهې وجه لفظاً په بیت کې نه وي ذکر شوې . (۶۷:۷) .

لکه: په لاندې بېلگو کې:

یم او ده لکه غنچه د خار له درده

خبر نه شوم د راحت په خواب هرگز

(۳: ۱۲۶)

په پورته بیت کې کاظم خان شیدا خپل ځان یې له غنچې سره تشبیهې کړی ده . متکلم مشبه ، غنچه مشبه به لکه د اداتو توری او وجه شبه یې په دردونو کې راحت لټول دي ، چې په څرگند ډول په بیت کې نه ده راغلي .

خرنگه ، چې په پورته بیت کې د طرفینو تر منځ د تشبیهې وجه شبه لفظاً ذکر نه شوې ؛ نود مجملې تشبیهې بېلگې یې بولو .

مجمله تشبیهې بیا په قریبه او بعیده تشبیهې باندې وېشل کیږي .

۳ - ۲ - ۱ - **قریبه (نېرډې) مجمله تشبیه**: دا هغه تشبیهې ده ، چې د تشبیهې وجه په څرگند ډول ذکر نه وي ؛ خو د تشبیهې وجه یې ژر او بې له ډېره فکره ذهن ته راشي . (۴: ۳۳) . لکه په لاندې بیتونو کې:

چې همپش لکه مجنون په صحرا گرځي

بوی د چا د زلفو درغی شماله

(۳: ۲۰۶)

په پورته بیت کې شاعر شمال له مجنون سره تشبیهې کړې دی. شمال مشبه، مجنون مشبه به، وجه شبه یې سرگرداني، له ځانه بې زاره کېدل دي. په پورته بیت کې د تشبیهې وجه لفظاً نه ده ذکر شوې؛ مگر د لوستونکي ذهن ته ژر راضي؛ نو قریبه (نیردې) مجمله تشبیهې یې بولو.

۳- ۲- ۲- **بعیده (لرې) مجمله تشبیه:** دا هغه تشبیهې ده، چې د تشبیهې وجه یې په بیت کې نه وي ذکر شوې او پس له ډېره فکره پیدا شي. (۴:۳۴) لکه د کاظم خان شیدا په دلاندې یوه بیت کې

په شمشېر د قاتل آب وینم د وینو
که بنکاره یې په آبرو شوې د سرو ټیکه

(۳: ۲۰۱)

په پورته بیت کې: شاعر د محبوب ابرو د شمشېر سره او ټیک یې د وینو آب سره تشبیهې کړې دي.

ابرو مشبه، شمشېر مشبه به، کوروالی یې وجه شبه ده، همدارنگه ټیک مشبه د وینو آب مشبه به، سوروالی یې وجه شبه ده، چې د سرو لفظ په واسطه سره یې ذکر راغلی دی.

مگر د ابرو او شمشېر تر منځ وجه شبه، چې کوروالی دی په دې بیت کې ذکر نه ده او پس له ډېره فکره ذهن ته راضي؛ نو ځکه بعیده (لرې) مجمله تشبیهې ورته ویل کېږي.

یادونه: قریبې او بعیدې مجملې تشبیهې د وجه شبه پېژندل د سویې په لحاظ توپیر کوي. یعنې یو څوک به د تشبیهې وجه شبه ژر پیدا کوي او څوک به یې په ځنډ پیدا کوي.

۴ - د ادا تو په لحاظ د تشبیهې وېش

۴-۱ - **مرسله یا مظهره (بنکاره) تشبیه:** دا هغه تشبیهې ده، چې د تشبیهې توري پکې راغلي وي. (۷۵:۱). لکه په لاندې بیتونو کې:

۱-گویا

چې بنکاره په بنکلي مخ د خط سبزه شي
د میده شي په عالم کې گویا صبح

(۱۱۸:۳)

۲-مثال

په کمان د جمعیت کې پرېشان یم
په مثال یوه دسته یم د گلو

(۱۵۴:۳)

۳-ته به وایي

وارپه واری یې التفات د سترگو وینم
ته به وایي، چې بیمار راځي په ورو، ورو

(۱۵۶:۳)

۴-په شان

د حباب په شان تمام له شرمه آب شي
که یې لري چري باد د مخ نقاب کا

(۱۱۱:۳)

۵-لکه

چې د زړه وینې مې جوش وهي له سترگو
هر بانه مې لکه خار د کربلا کا

(۹۷:۳)

۶- په دود

په بستر د گل قرار نه کا بې یاره
د سبأ په دود شیدا د تا اړخونه

(۲۱۹:۳)

۷- ته به وایې

، چې حیا یې سترگې منع له شوخی کا
ته به وایې غزاله د خطا قید وي

(۲۳۴:۳)

۸- هسې

د نګین عالم خبر ورځنې نه دی
هسې ورک شه ستا په عالم کې نام زما

(۱۰۶:۳)

۹- تر

چې زما په آشتین آه نرم شه
زړه دې سخت راته تر سنگ و آهن راوړ

(۱۲۵:۳)

۱۰- گومان

ستا ناوک مې همره لک پخته په زړه وي
چې له ورايه به گومان د نيستان کړې

(۲۹۲:۳)

۱۱-رنگ

څوک به ستا د جمال سيال غواړي ځمکه
دا رنگ شمس و قمر نشته په اسمان کې

(۲۸۳:۳)

۱۲-گڼه

زنکدن گڼه صحبت د سخت رویانو
حالت نه وینې د نام په هر ننگین کې

(۳۰۴:۳)

په پورته بیتونو کې: گویا، مثال، ته به وایې، په شان، لکه، په دود، هسې، تر، گومان، رنگ، گڼه او همدارنگه نور د تشبیهې وییکی، نومونه، او فعلونه دي، چې په ښکاره ډول د کاظم خان شیدا په دیوان کې ذکر شوي دي؛ نو موږ د مرسله یا مطلقه تشبیهې بېلگې یې بولو.

۴ - ۲ - موکده تشبیه: دا هغه تشبیهې ده، چې د تشبیهې ادات یا کلمې ذکر پکې نه وي شوی. (۷۴:۷) لکه په دالاندې بیتونو کې:

لب یې جام د میونه دي شکر تال دی
نوی خط یې د دکن توري لښکري

(۲۷۸:۳)

د گداز موج مې دم په دم زیاتیري
له ساحله مې ځان وساته دریا یم

(۱۴۹:۳)

شاعر په پورته لومړي بیت کې لب له شکره تال سره، نوي خط یې د دکن تورو له لښکرو سره تشبیهې کړي دي، لب مشبه، شکر تال مشبه به، نوي خط مشبه، لښکري مشبه به دي. په دویم بیت کې شاعر خپل ځان له دریا سره تشبیهې کړی دی. متکلم مشبه، دریا مشبه به دي،

لکه څرنګه ، چې په پورته بیتونو کې هیڅ ډول د تشبیهې د اداتو ذکر نه دی راغلی ؛ نو ځکه یې د موکدې تشبیهې بېلګې بولو.

موکده تشبیه بیا په درې ډوله (اضافي موکده ، توصيفي موکده او موکده محض) باندي وېشون مومي.

۴-۲-۱ - **اضافي موکده تشبیه** : دا هغه ډول تشبیهې ده ، چې د یو شي اضافت پکې مشبه ته شوی وي او یا د مشبه او مشبه به تر منځ یو اضافي موجود وي، اضافي موکده تشبیهې د اضافت له مخې په درې ډوله ده. (۹۷:۸)

۴-۲-۱-۱ - **تشبیهي اضافت** : دا هغه تشبیهې ده ، چې مشبه او مشبه به پکې یو بل ته د اضافت په بڼه راغلي وي. یعنې مشبه مضاف الیه او مشبه به مضاف واقع شوی وي او ؛ کله کېدای شي مشبه مضاف او مشبه به مضاف الیه واقع شي. (۹۷:۸)

لکه د شیدا په لاندې بیتونو کې:

همپشه به شیدا ځان په څه شان ژغوري
چې مدام د زلفو مار وي په تور تم کې

(۳۰۲:۳)

اخر حد د سنگدلی دې لا تر کومه
رحم نه کړې د شیدا په باب هرگز

(۱۲۶:۳)

په پورته لومړي بیت کې د (زلفو مار) یو اضافي ترکیب دی. (د) د اضافت ادات، (زلفي) مضاف الیه، چې مشبه واقع دي. (مار) مضاف او مشبه به واقع شوي دي.

په پورته دویم بیت کې شاعر خپل محبوب ته د بې رحمه خطاب کوي او ورته وايي، چې د تیرې زړه دې دی. د (سنگدلی) یو اضافي ترتیب دی. (د) د اضافت ادات، (دل) مضاف الیه، چې مشبه واقع دي. (سنگ) مضاف او مشبه به واقع شوي دي.

دا، چې د طرفینو تر منځ د تشبیهې ادات نه دي ذکر شوي او د مشبه او مشبه به یې د اضافي ترکیب په ډول راغلي مودې یې د تشبیهې اضافت بېلگې یې بولو.

۴ - ۲ - ۱ - ۲ - **تلمیحي اضافت**: د اضافي موکدې تشبیهې یو داسې ډول دی، چې د تشبیهې پر وجه شبه پوهېدل په یوه داستان، پېښې یا موهومې کیسې پورې تړلې وي (۷۵:۷).

لکه د کاظم خان شیدا په د لاندې یوه بیت کې:

همېشه لکه نرگس گوري اسمان ته
ای د سترگو په بنایست باندي مغروره

(۱۷۸:۳)

په پورته لومړي بیت کې شاعر مخاطب له نرگس سره تشبیهې کړی دی. مخاطب مشبه، نرگس مشبه به، لکه یې د اداتو توری او وجه شبه یې مغرور تیا ده، چې په بیت کې یې لفظاً ذکر راغلی ده. دغه بیت، چې مودې لولو؛ نوموړې ته د نرگس دمغروري کیسه په را یادوي؛ نو ځکه یې د تلمیحي تشبیهې بېلگه بولو. د نرگس داستان په لاندې ډول ده.

«په پخواني یونان کې یو ځوان اوسېده، دی ډیر بنایسته ؤ، او ډېرې نجونې پرې مینې وې او په دې بنایسته ځوان پسې مړې وې دا ځوان نرسیس نومېده او له ډېره کبره او غروره یې

نجونو ته ورکتل هم نه، دغه ځوان نرگس یا نرسیس د بنکار ډېر شوقي وه. یوه ورځ په بنکار پسې ووت د بنکار په مهال تری شوي وه چینهې ته لار او د چینې په غاړه وردېد په چینه کې یې خپل ځان ولیده دی په خپل ځان مین شو داسې مین ، چې په چینه کې یې خپل تصویر پسې زړه وچاودېد او ومړ، وروسته دده له تصویره په چینه کې گل راشین شو او اوس دغه گل ته نرگس یا نرسیس وايي» سرچینه: دلاور اعتماد فېسبوک اکاونټ.

علی هسی غران شپرو،
په میدان کې دران شپرو،

(۷۵:۳)

په پورته بیت کې کاظم خان شیدا حضرت علي یې له زمري سره تشبیهې کړی دی. علي مشبه، شېر مشبه به او زړورتیا یې وجه شبه راغلي دي. د علي د زړورتیا بېلگې یې مور د صحابو په کیسو کې مودلی شو لکه د خندق او خیبر په غزا کې ، چې حضرت علي څومره زړور او با جراته وه؛ نو له دې سببه ویلی شو ، چې دا هم د تلمیحي تشبیهې بېلگه ده.

۴ - ۲ - ۱ - ۳ - سمبولیکي اضافت: دا هم د اضافي موکدې تشبیهې یو ډول دی، دا هغه وخت پېښېږي ، چې مشبه به (مضاف) د مشبه (مضاف الیه) سمبول یا نښانه وي لکه: (د صبر ایوب ، چې ایوب په خپله د صبر سمبول دی. لکه د (حسن یوسف) ، چې لومړي یوسف د (حسن) څرگند وي. دی یعنې (سمبولیکي اضافت) او بیا تلمیحي اضافت دی ، چې په یو داستان پورې تړلی دی. (۸:۹۹)

لکه د کاظم خان شیدا په لاندې یوه بیت کې:

چې همپش لکه مجنون په صحرا گرځي
بوی د چا د زلفو درغی شماله!

(۲۰۶: ۳)

په پورته بیت کې شاعر شمال یې له مجنون سره تشبیهې کړې دی، شمال مشبه، مجنون مشبه به لکه یې د اداتو توری او وجه شبه یې سرگرداني راغلي ده. زموږ په ټولنه کې څوک د مینې خبرې کوي او یا مین وي؛ نو موږ یې له مجنون سره تشبیهې کوو. یعنې زموږ په ټولنه کې مجنون د مین او یا د عاشق په سمبول پېژندل شوی دی

یادونه: په پښتو ژبه کې د پارسي په خلاف لومړی مضاف الیه او بیا مضاف راځي، که مضاف الیه د (مې، دې، یې،) ضمائر واقع شي بیا د اضافت وییکی (د) ورسره نه راځي مضاف تر منځ مضاف الیه د مخه راځي.

۴-۲-۲ - **توصيفي موکده تشبيه:** دا هغه تشبیهې ده، چې مشبه او مشبه له یې ترکیب ولري، په دې ډول یې صفت د مشبه به او موصوف د شبه په ډول راوړل شوی وي. (۴:۴۱). لکه په لاندې بیتونو کې:

گلر خان له آیینې روگردان نه وي
ولې نه کوي نظر و خپل حیران ته

(۱۷۰: ۳)

ما کاته ستا بلند قد ته گلبدنه!
د دستار په ځای مې سر پرېوت له تنه

(۲۱۳: ۳)

په پورته لومړي بیت کې گلر خان یو توصيفي ترکیب دی چې گل د رخ لپاره صفت دی. رخان یا مخونه مشبه او گل یې مشبه به دی.

په دویم بیت کې گلبدن، چې دا هم یو توصيفي ترکیب دی، چې گل د بدن لپاره صفت دی. بدن مشبه او گل مشبه به راغلي دي.

خرنگه ، چې په پورته بیتونه کې ، چې صفت د مشبه به او موصوف د مشبه په ډول راوړل شوي دي؛ نو توصیفي موکده تشبیهې یې بولو.

۴ - ۲ - ۳ - **موکده محض تشبیه:** دا هغه تشبیهې ده، چې اضافي یا توصیفي ترکیب ونه لري. (۴۳:۴) لکه په لاندې یوه بیت کې:

وچشمانو ته یې خم دواړه آبرو دي

صیادان د غزالانو کا بنکارونه

(۲۲۳:۳) په پورته بیت کې: کاظم خان شیدا سترگې له هوسیو سره او دواړه آبرو یې بنکاریانو سره تشبیهې کړي دي.

چشمان مشبه، غزالان مشبه به، دواړه آبرو مشبه او صیادان مشبه به راغلي دي.

خرنگه ، چې پورته بیت ته گورو هېڅ اضافي او توصیفي ترکیب نه لري؛ نو له دې سببه وایو ، چې د موکده محض تشبیهې بېلگه ده

۵ - عادي او غیر عادي وېش

۵-۱ - **عادي تشبیه:** دا هغه تشبیهې ده ، چې د وجه شبه قوت د عادت له مخې په مشبه به کې تر مشبه قوي او څرگنده او هم د وجه شبه معکوسه مانا ورځنې نه اخیستل کېږي.

لکه د خوشحال خان خټک په لاندې بیتونو کې:

ستا خوږې شونډې نبات دي رقيب مچ دی

نبه خودا چې يې له شونډو وشړې

***

، چې ژوندي وي غم دې نه کاندې د لوږې

شنه توتي سره شکرې نه دي لږې

په پورته لومړي بیت کې خوږې شونډې (مشبه) او نبات (مشبه به) دی، وجه شبه د دواړو تر منځ خوږوالی دی شونډې په خوږوالي کې له نباتو سره تشبیهې شوي ، چې مشبه به تر مشبه په صفت کې ځواکمن دی، رقيب (مشبه) او مچ (مشبه به) ، خوږو ته تگ او نه جدا کېدل يې (وجه شبه) ده ، چې دلته هم مشبه به تر مشبه د وجه شبه له مخې ځواکمن دی،

په دویم بیت کې هغه کسان ، چې ژوندي (مشبه)، توتي (مشبه به) د رزق رسېدل دواړو ته (وجه شبه) ده ، چې دلته هم دوجه شبه له مخې مشبه به غوره او قوي دی. ۱۱۹:۸

څرنگه ، چې په پورته بیتونو کې مشبه به تر مشبه قوي او غوره بنکاري؛ نو عادي تشبیهې يې بولو.

۵-۲ - غیر عادي تشبیهې

غیر عادي تشبیهې په دوه ډوله ده:

۵-۲-۱ - **تفضیلي تشبیه:** په تفضیلي تشبیهې کې د وجه په لحاظ مشبه تر مشبه به قوي وي او دغه مشبه د وجه شبه قوت ته په مشبه کې خپله د شاعر په واسطه زیادت ورکړل شوی

دی. (۴:۴۵)

لکه په لاندې بیتونو کې:

چې زما په آتشین آه نرم نه شه
زړه دې سخت راته تر سنگ و آهن راوړ

(۱۲۵:۳)

د نرگس تر گل یې زیاته زبایي وي
چې په سترگو کې خندا زما اجمل کا

(۱۰۱:۳)

په پورته لومړي بیت کې شاعر د مخاطب زړه له کاني او اوسپنې څخه کلک گڼي، زړه مشبه،
سنگ او آهن مشبه به راغلي دي. او هم وجه شبه یې کلکوالی بنودل شوی دی.

په دویم بیت کې شاعر وایي، چې؛ کله زما اجمل خاندې؛ نو د نرگس گل زیات بنایسته وي.
اجمل مشبه، نرگس مشبه به دي. وجه شبه یې بنکلا ده.

خرنگه، چې وجه شبه قوت په ټولو مېشه گانو کې ډېر دی؛ نو تفضیلي تشبیه یې بولو.

۵ - ۲ - ۲- مقلوبه تشبیه: مقلوبه تشبیه د غیر عادي تشبیه یو ډول دی. په دې تشبیه کې د
عادي وجه شبه غرض تضاد وي. (۴۶:۴)

لکه په لاندې بیتونو کې:

د آفتاب په کمند نه خپژم اسمان ته
نه ږدم بار لکه شبنم په دوش د گلو

(۱۵۴:۳)

شوال مې خوی له درافشانه ابره نه دی
صدف وړانه خپله خوله کره په غوښتلو

(۱۵۴:۳)

په پورته لومړي بیت کې آفتاب کمند د کنایې په ډول د لمر شعاع او د رسی سره تشبیهې ده. د «ردم» یا «خپږم» د کلمو (م) ، چې د مفرد متکلم لپاره فعلی ضمیر یا فعلی خاتمه ده مشبه او شبنم یې مشبه به دی.

خرنگه ، چې شبنم خپل بار د گلانو په اوږو ږدي او آفتاب په خپل کمند اسمان ته خپږي، لیکن شاعر (، چې دلته مراد کاظم خان شیدا دی) نه خپل بار د گلانو په اوږو ږدي او نه د خپل عالی همت له برکته د آفتاب په کمند اسمان ته خپږي.

دلته د شاعر او شبنم تر منځ غرض توپیر کوي یعنی غرض مقلوب او تضاد دی نو دا حکم کوو ، چې تشبیهې مقلوبه ده.

دویم بیت کې: (مې) مفرد متکلم متصل یا کمزوری ضمیر مشبه، صدف مشبه به دی ؛ مگر د شاعر او صدف تر غرض توپیر کوي؛ نو ځکه یې مقلوبه تشبیهې بولو.

۶ - د ماهیت په لحاظ د تشبیهې وېش

د طرفینو د ځانگړنې او خصوصیاتو له مخې تشبیهې په لاندې ډولونو وېشل کېږي:

۶ - ۱ - محسوسه تشبیه له محسوسې سره : چې د تشبیهې طرفین یا د دواړو اړخونه په پنځو حواسو (لیدل، بوی کول، اورېدل، څکل او لاس وهلو سره) معلومېږي.

لکه د کاظم خان شیدا په لاندې بیت کې:

ستا مژگان هسې لیده شي په چشمانو
لکه ولگي ناوک په آهوانو

(۳: ۱۵۶)

و چشمانو ته یې خم دواړه آبرو دي
صیادان د غزالانو کابنکارونه

(۳: ۲۲۳)

په پورته بیت کې شاعر د مخاطب بانه له غشو سره، او سترگې یې له هوسیو سره تشبیهې کړي دي، مژگان مشبه، ناوک مشبه به، چشمان مشبه، آهوان مشبه به او لکه یې د اداتو توری راغلي دي. څرنگه، چې د تشبیهې دواړه خواوې مشبه او مشبه به د حس کېدلو وړ دي؛ نو محسوسه له محسوسې سره تشبیهې یې بولو.

دویم بیت کې شاعر د مخاطب سترگې له هوسیو سره او ورېځې له بنکاریانو سره تشبیهې کړي دي. چشمان مشبه، غزالان مشبه به، صیادان مشبه، آبرو مشبه به دي. څرنگه، چې تشبیهې ته گورو، چې مشبه او مشبه به یې وړ دي؛ نو موږ، چې دا تشبیهې محسوسه له محسوسې سره ۵۵.

څرنگه، چې په پوته بیتونو ته گورو، چې د تشبیهې طرفین (مشبه او مشبه به) د حس کېدو وړ یعنې په پنځگونو خواصو معلومېږي؛ نو له دې سببه ویلی شو، چې محسوسه محسوسې سره تشبیهې ۵۵.

۶ - ۲ - معقوله تشبیه له معقولې سره : چې د تشبیهې دواړه اړخونه (مشبه او مشبه به) د ذهن سره تعلق ولري او په حواسو نه معلومېږي. ما د ددې ډول تشبیهې بېلگې د کاظم خان په دیوان کې پیدا نه کړي. د دغې تشبیهې بېلگې په لاندې بیت ، خلوریزه او لنډۍ کې کتلی شو.

خوشحالي د یار ژوندون خپگان یې مرگ دی
مرگ او ژوند دواړه پیشیږي اشنایي کې

(سید رسول رسا)

د خوانۍ سپرلی یې تېر لکه خزان شو
، چې بلا درنخوری پرې مېلمنه شوه
د قدرت ستم ته گوره چې مرگ راغی
هغه وخت ، چې د غزل شونډه یې شنه شوه

(حمزه شینواری)

دیدن ژوندون او بېلتون مرگ دی

زه د مرگي سختۍ ژوندون ته تېرومه

***

په پورته لومړي بیت کې شاعر وايي ، چې په اشنایي کې د محبوب خوشحاله لیدل، د عاشق ژوند، د محبوب خپه کېدل په ژوند او مرگ کې راځي. خوشحالي د ژوند سره او خپگان د مرگ سره تشبیهې کړي دي.

په دویمه خلوریزه کې (درنخوری بلا) یو اضافي ترکیب دی ، چې (رنخوری) مضاف الیه او مشبه او (بلا) مضاف او مشبه به، (د) د اضافت ادات دی.

او په درېیمه لنډۍ کې دیدن له ژوندون سره او بېلتون یې له مرگ سره تشبیهې کړی دی. څرنگه ، چې په پورته بیتونو کې مشبه او مشبه به دواړه اړخونه له ذهن سره تعلق لري په پنځگونو حواسو نه مالومیږي؛ نو ویلی شو ، چې دا تشبیهې معقوله له معقولې سره ده. ۶ - ۳ - معقوله تشبیه له محسوسې سره: دا هغه تشبیهې ده، چې مشبه، به یې معقوله یعنې په پنځو څرگندو حواسو نه حس کیږي او مشبه به، به یې محسوسه وي. لکه په لاندې بیتونو کې:

کړه یې والکه گره د تورو زلفو
باریکي لري تمام دیوان زما

(۳: ۹۹)

که بیدار لکه تصویر له خوبه نشو
په دا حال له خپله بخته شیدا خوبن یم

(۳: ۱۴۰)

په پورته لومړني بیت کې دیوان باریکي ، چې یو ذهني مفهوم دی مشبه د تورو زلفو غوټه ، چې محسوسه ده مشبه به، د تشبیهې یو اړخ (مشبه) معقوله او بل اړخ (مشبه به) محسوسه؛ نو ځکه ورته معقوله تشبیهې له محسوسې سره بولو.

په پورته دویم بیت کې بخت مشبه او معقوله، تصویر مشبه به او محسوسه ده؛ نو دا هم د لومړي بیت په څېر معقوله تشبیهې له محسوسې سره ده.

څرنگه ، چې په پورته بیتونو کې د تشبیهې طرفین یعنې مشبه د حس کېدو وړ نه دی او له ذهن سره تعلق لري او مشبه به د حس کېدو وړ دی؛ نو ویلی شو ، چې معقوله، له محسوسې سره تشبیهې ده.

۶ - ۴ - محسوسه تشبیه له معقولې سره: چې د محسوسه څیز تشبیهې له معقولې څیز سره وشي.

لکه په لاندې بیتونو کې:

تورې زلفې دې آفت دواړه رخسار هم
هېڅ تعبیر یې په چانه شي بې شېخونه

(۲۱۵:۳)

سترگې پورته په ادا زما افتاب کړې
که فتنه شوه د سحر په وخت بیداره

(۱۷۶:۳)

په پورته لومړي بیت کې شاعر زلفې او رخسار یې له آفت سره تشبیهې کړي دي. زلفې او رخسار مشبهات دي او آفت مشبه به راغلي دي. په دویم بیت کې شاعر د خپل محبوب سترگې له فتنې سره تشبیهې کړي دي. سترگې مشبه، فتنه مشبه به دي. څرنگه، چې په پورته بیتونو کې مشبه زلفې، رخسار او سترگې حس کېدلو وړ دي، او مشبه به آفت او فتنه د حس کېدو وړ نه دي له ذهن سره تعلق لري؛ نو ویلي، چې دا تشبیهې محسوسه له معقولې سره ده.

۷- د طرفینو د تعادل په لحاظ د تشبیهې وېش

د طرفینو د تعادل په لحاظ تشبیهې په تسویه او جمع باندې وېشل کېږي.

۷-۱- تسویه: لغوي مانا یې برابروالی دی. دا هغه تشبیهې ، چې ده ، چې د یوه مشبه لپاره یوازې یوه مشبه به راوړل شوې وي. (۴:۵۵).

لکه په لاندې بیتونو کې:

ستا مهجور له ډېره درده آه فعان کړ
که ویشتلې طوطي چیغ په هندوستان کړ

(۳:۱۲۳)

بیماری د مینې هسې کړم بې تابه
چې مې ورک لکه نرگس آه او زگپروی دی

(۳:۲۸۸)

په پوره لومړي بیت کې شاعر مهجور یې د هندوستان طوطي سره تشبیهې کړی دی. مهجور مشبه، طوطي مشبه به دي، څرنگه ، چې د یوه مشبه لپاره یوه مشبه به راغلې ده؛ نو ځکه یې تسویه بولو.

او په دویم بیت کې شاعر خپل ځان د نرگس سره تشبیهې کوي. شاعر مشبه، نرگس مشبه به، لکه یې د اداتو توری (کلمه) او چوپتیا یې وجه شبه راغلې ده.

په پورته بیتونو کې څرنگه ، چې گورو د یوې مشبه لپاره یوه مشبه به راغلې ده؛ نو دا هم د لومړي بیت په ډول د تسویه تشبیهې په ډلې درېږي.

۷-۲- جمع

جمع تشبیهې په دوه ډوله ده.

الف - ، چې د یوې مشبه لپاره خو یا د یوې نه زیاتې مشبه به راغلي وي.

یا په بله وینا ، چې د یو خیز ته د ډېرو یا گڼو خیزونو سره تشبیهې ورکړې شوې وي ، یعنی په

همدې یو خیز کې دا ټولې ماناگانې راجمع وي. (۵۸:۴)

لکه په لاندې بیتونو کې:

زړه دې وچوي توره شپه ستا د سنبلو

بنکلي مخ لکه سحرگل و نسرين کره

(۱۸۶:۳)

خوک به ستا د جمال سيال غواړي ځمکه

دا رنگ شمس و قمر نشته په اسمان کې

(۲۸۳:۳)

په پوره بیت کې شاعر د خپل محبوب مخ له سحر او نسرين سره تشبیهې کړې دی. مخ مشبه،
سحرگل ، نسرين مشبه به او لکه يې د اداتو توری دی.

او په درېيم بیت کې شاعر د خپل محبوب حسن لمر او سپوږمۍ گڼې. جمال مشبه، شمس او
قمر مشبه به، رنگ يې ادات او روڼوالی يې وجه شبه گڼلي دي.

څرنگه ، چې د یوې مشبه لپاره خو مشبه به راغلي دي؛ نو د طرفینو د تعادل په لحاظ جمع
تشبیهې ده.

ب - چې د څو مشبه گانو لپاره یوه مشبه به راغلي وي. (۶۰:۴).

لکه د هندي سبک نازک خیال شاعر کاظم خان شیدا په لاندې بیتونو کې:

په سبزه کې یې د خط و لب جلوه
که موجونه دي د میو په مینا کې

(۲۶۹ :۳)

تورې زلفې دې آفت دواړه رخساره هم
هیڅ تعبیر یې په چانه شي بې شبخونه

(۲۱۵ :۳)

که سرداران دي یا تاجداران دي
که یې گنجونه بس فراوان وي
زیست یې محل دی چې شي بې ځمکې
پاتې په خاورو گویا ماران دي

(۳۷۷ :۳)

په پورته لومړي بیت کې شاعر د مخاطب خط او لب له موجونو سره تشبیهې کړي دي. خط او لب مشبه، موجونه مشبه به راغلي دي.

په دویم بیت کې شاعر وایي ، چې د محبوب تورې زلفې او دواړه رخساره آفت دی. زلفې او رخسار مشبه، آفت مشبه به دي.

او په پورته درېیمه څلوریزې کې: شاعر سرداران ، تاجداران یې له مارانو سره ورته کړي دي وایي ، چې دوی هم لکه ماران په خزانو مشعول وي. سرداران ، تاجداران مشبهات او ماران مشبه به راغلي دي.

په پورته بیتونو کې مشبهات د یوه نه ډېر او مشبه به یوه ده. د طرفینو تر منځ تعادل برابر نه دی؛ نو جمع تشبیهې ده.

پایله

دغه مونوگراف ما په دوو برخو وپشلی دی په لومړۍ برخه کې ما شاعر پېژندنه، د بیان لغوي او اصطلاحي پېژندنه، د بیان علم موضوع، د بیان علم گټې، تشبیهې پېژندگلوې، تشبیهې ارکان، تشبیهې ادات او د تشبیهې ارزښت له پوره جزیاتو سره تشریح کړي دي

په دویمه برخه کې ما بیا د کاظم شیدا په دیوان د تشبیهې ډولونه راوړي دي لکه: د طرفینو د موقیعت په لحاظ د تشبیهې وېش، د ابتدال او ندرت په لحاظ د تشبیهې وېش، د وجه شبه په لحاظ د تشبیهې وېش، د اداتو په لحاظ د تشبیهې وېش، عادي او غیر عادي وېش، د ماهیت په لحاظ د تشبیهې وېش، د طرفینو د تعادل په لحاظ د تشبیهې وېش راخیستي دي. ، چې بیا دغه ډولونه په نورو لویو او کوچنیو ډولونه وېشل کړي. او ما بیا دغه د تشبیهې ټول ډولونه د کاظم خان شیدا د شعري بېلگو سره یو ځای تشریح کړي دي.

پاتې دي نه وي، چې ما په دغه پایلیک کې: مفروقه تشبیهې، معقوله تشبیهې له معقولې سره، او بله عادي تشبیهې وېش ډېر کونښن مې وکړ او د شیدا دیوان مې پسې لټه لټه واپړوه؛ خو پیدا مې نه کړل. او دغه خالیگا مې د پښتو ژبې په نوره خوږه شاعرۍ باندې ډکه کړه. او همدارنگه ما په دغه پایلیک کې: د پیل خبرې، سریزه، فهرست، پایله، وړاندیزونه، اخځلیکونه او نور د لارښود استاذ په مشهوره ترتیب او بشپړ کړي دي.

ومن الله توفیق

وړاندیزونه

د ژبو او ادبیاتو پوهنځي له پښتو خانګې له امر څخه مې د اهیله ، چې هغه محصلین ، چې په راتونکو کالونه کې به فارغیږي هغوی ته باید څو میاستې مخکې د نوموګراف لپاره موضوع ورکړل شي .

د ژبو او ادبیاتو پوهنځي له رییس صاحب څخه مې مې یوه غوښتنه چې په دغه پوهنځي کې د محصلینو لپاره د انټرنېټ سهولتونه زیات کړي .

اخځلیونه

- ۱- درمل، احسان الله. (۱۳۹۵)، شعرستان. کندهار: بېنوا فرهنگي ټولنه.
- ۲- زیور، زیورالدین. (۱۳۸۹ هـ ش)، د پښتو ادبیاتو تاریخ. پېښور: مهین خپرندویه ټولنه.
- ۳- شیدا، کاظم خان. (۱۳۹۳ هـ ش)، د کاظم شیدا دیوان. کابل: دانش خپرندویه ټولنه.
- ۴- شیرزاد، محمد آقا. (۱۳۸۷ هـ ش)، ادبي فنون (بیان برخه) خپرندویه ټولنه، د بنوونکو د روزنې لوی ریاست.
- ۵- قویم، عبدالقیوم. (۱۳۶۱ هـ ش) فنون ادبي بیان. انتشارات: پوهنتون کابل.
- ۶- مسلم، دوست عبدالرحیم. (۱۳۷۹ هـ ش)، خوره ژبه. پېښور: سبا کتابتون.
- ۷- ناگار، فضل ولي. (۱۳۸۹ هـ ش)، د بیان علم [ادبي فنون]. ننگرهار: ناگار خپرندویه ټولنه.
- ۸- همکار، محمد ابراهیم (۱۳۹۴ هـ ش)، بیان ادبي فنون. جلال آباد: مومند خپرندویه ټولنه.

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**